



60 éves az ENSZ Letéti Gyűjtemény az Országgyűlési Könyvtárban

KÁPOSZTÁS Edit – KARDOS Helga

I. Történeti áttekintés

Az 1945-ben alakult Egyesült Nemzetek Szervezete 1955. december 14-én vette fel tagjai közé Magyarországot. A szervezetnek érdekében állt, hogy munkájáról, eredményeiről, melyeket különféle dokumentumokban jelentetett meg, az egész világ tájékozódjon és a kiadványokhoz hozzáférjen. Ezért minden tagország a tagdíj fejében jogosult egy (nagyobb lélekszámú lakosság, ill. nagyobb területek esetében akár több) letéti könyvtárra. A letéti könyvtárat az ENSZ központi könyvtárának (United Nations Headquarters Library) igazgatója jelöli ki az adott ország javaslata alapján. Feltételek: nyilvános tudományos vagy szakkönyvtár legyen, és a dokumentumokhoz szabad és ingyenes hozzáférést biztosítson.¹ Az Országgyűlési Könyvtár akkori igazgatójának, *Vértes Györgynek* a kezdeményezésére 1956 júliusától az Országgyűlési Könyvtár lett hivatalosan az ENSZ letéti könyvtára. A dokumentumokat visszamenőleg, 1945-től angol és francia nyelven küldték meg, majd elkezdődött az anyagok állományba vétele és feldolgozása. 1975-ig csak korlátozott letét érkezett, ami azt jelenti, hogy az ideiglenes dokumentumokat még nem kapta a könyv-

tár. 1975 után teljes letéti gyűjteményként működött, a munkaanyagokkal együtt. A gyűjteményt a nagy olvasóterem melletti kis olvasóteremben helyezték el, és 1960 őszén nyitották meg a nagyközönség előtt.

A gyűjtemény, de maga a könyvtár is hosszú éveken át küzdött a szélesebb ismertségért. Lassan vált köztudottá, hogy az Országgyűlési Könyvtár nyilvános – 1953-ban nyitotta meg kapuit a nyilvánosság előtt –, és hogy az ENSZ dokumentumaihoz itt hozzá lehet férni. (Ehhez az is nagyban hozzájárult, hogy az 1960-ban tartott megnyitó sajtótájékoztatója elmaradt az akkori külügyminiszter kérésére.)²

Induláskor a különgyűjtemény állománya kb. 4000 kötet volt úgy, hogy a szakosított szervezetek közül csak az UNESCO és ILO dokumentumait tartotta meg, a WHO és a FAO anyagait tovább küldte az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központnak, valamint a MÉM Információs Központjának (AGROINFORM). A későbbiekben a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (IAEA) dokumentumait is – kivéve a hivatalos dokumentumokat – átadta Budapesti Műszaki Egyetemnek. Ez volt a kezdete annak a hálózati tervnek,³ amely leírta, hogy a többi szakosított szervezet (pl. Nemzetközi Polgári

Légügyi Szervezet – ICAO, Nemzetközi Távközlési Unió – ITU, Postaügyi Világunió – UPU, Meteorológiai Világszervezet – WMO stb.) kiadványai a későbbiekben a megfelelő szakkönyvtárakba kerüljenek. Sajnos ez a terv nem valósult meg.

1974-ben az ENSZ Letéti Gyűjtemény a könyvtár emeleti részén egy különtermet kapott a hozzá tartozó raktárral. Az állomány ekkorra már kb. 14 ezer kötetből állt, és 1975-től az ideiglenes munkadokumentumok is kezdtek beérkezni. (Ideiglenes munkadokumentumnak nevezzük azokat a feljegyzéseket, irományokat, tervezeteket, amelyekből nem származott döntés, de fontos, akár egy későbbi döntés tekintetében meghatározó előkészítő anyagok.) Ezek a munkadokumentumok is nyilvánosak voltak, az ENSZ összes hivatalos nyelvén megjelentek, gyakran óriási mennyiségben gyarapítva az állományt. A könyvtár angol és francia nyelven kapta az ideiglenes munkadokumentumokat is.

A különgyűjteményben hat munkatárs dolgozott, hosszú ideig közvetlenül az igazgató irányítása alatt, és úgy működött, mint egy kis könyvtár a nagykönyvtárban. A gyűjtemény munkatársai intézték a szerzeményezést (ez valójában a hiányok bekérése volt az ENSZ-től), az állományba vételt, a formai és tartalmi feltárást, katalógusépítést, raktározást, állományellenőrzést és az olvasók tájékoztatását. A fontosabb dokumentumokról analitikus feltárásokat készítettek a könyvtár adatbázisai számára, emellett a gyűjtemény anyagáról kiadványokat jelentettek meg. (Ilyen volt pl. az ideiglenes dokumentumokról havonta közzétett jegyzék.) Indokolt volt ez a dolgozói létszám, hiszen a számítógépek előtti időkről beszélünk. Rengeteg munkával járt a dokumentumok visszakereshetővé tétele. A beérkező dokumentumok raktári jelzetalkotása is komoly szakértelmet igényelt. Az ENSZ kiadói jelzeteivel, illetve a hivatalos dokumentumok esetében a testületi név rövidítésével és számkombinációval fejezték ki a tartalmat. A hagyományos katalógusok mellett speciális katalógusok is épültek, pl. a konferenciákról, a symbol-katalógus⁴ (az ENSZ-kiadványok belső jelzete szerint). A könyvtáron belül a gyűjteményben kezdődött meg először a számítógépes feldolgozás a Textar (DOS alapú) szoftver segítségével 1990-ben. Először csak a katalógusépítés szintjén, majd két szoftverváltással eljutott a könyvtár napjaink Aleph integrált rendszeréhez.

2013-ban a könyvtár szervezeti és belsőépítészeti átalakuláson ment keresztül, amelynek eredményeként megszűnt a gyűjtemény külön terme. Köszön-

hetően annak, hogy a nagy olvasóterem olvasói tereit kibővítették, a galérián kapott helyet a gyűjtemény nagy része. Emellett a belső és külső raktárból működik a szolgáltatás egységes szolgáltatási rendben. Ez azt is jelentette, hogy a könyvtár nyitva tartásával megegyező rendelkezésre állással működik a különgyűjtemény is. Az ENSZ Letéti Könyvtár állománya ekkorra már több mint 35 ezer műből állt (kb. 42 ezer kötet); a dokumentumok nagy része raktárban van. A gyűjteménybe ma már papírfórmátumban csekély számban beérkező dokumentumot a Gyűjteményszervezési Osztály dolgozza fel, míg a tájékoztatást a Nyilvános Szolgáltatások Osztályának munkatársai látják el, egy kolléga pedig szakreferensként gondozza, építi a gyűjteményt. A letéti gyűjtemény használói továbbra is túlnyomóan a jogászok, joghallgatók, illetve egyetemi oktatók, kutatóintézetek munkatársai. Továbbra is él az a gyűjteményi specialitás, hogy kölcsönözni is lehet a gyűjtemény anyagából. Ez azért különleges, mert a törzsállomány alapvetően nem kölcsönözhető (kivételet képeznek meghatározott felhasználók és a könyvtárközi kölcsönzés).

Az ENSZ letéti gyűjteményi státusz elnyerésének feltétele volt az, hogy a szervezet által elküldött dokumentumok kölcsönözhetőek legyenek az azt kereső állampolgárok számára.

2. ENSZ források papírfórmátumban és elektronikusan

2.1. Nemzetek Szövetsége – Népszövetség (League of Nations)

Az ENSZ elődje a Népszövetség volt, amelyet a Párizsi Békekonferencia hozott létre 1919-ben. *Woodrow Wilson* amerikai elnök javaslatára alkották meg a Népszövetség Egyezségokmányát „*a nemzetközi együttműködés elősegítésére és a béke és biztonság elérésére*”. Magyarország 1922 óta tagja volt a szervezetnek.

A Nemzetek Szövetségének (1920-1945) kiadványai angol és francia nyelven érkeztek, és a gyűjtemény részét képezik. A Népszövetség egyik legfontosabb kiadványa az először 1920-ban megjelent „Szerződések gyűjteménye” (Treaty series). Nemzetközi szerződéseket tartalmaz angol és francia nyelven. Fontosságát mi sem tükrözi jobban, mint hogy az ENSZ folytatta kiadását.

2.2. Egyesült Nemzetek Szervezete – ENSZ (United Nations)⁵

Az 1945-ben alapított nemzetközi szervezet az államok közötti együttműködést segíti elő. Fő célja a béke és biztonság megteremtése. Alapokmányát 1945. június 26-án San Franciscoban írták alá, 1945. október 24-én lépett hatályba. Ez a nap azóta is az ENSZ napja. Hat hivatalos nyelve van, az angol, a francia, a spanyol, az orosz, a kínai és az arab.

Fő szervei a Közgyűlés, a Biztonsági Tanács, a Gazdasági és Szociális Tanács, a Gyámsági Tanács, a Titkárság, valamint a Hágában székelő Nemzetközi Bíróság.

Az ún. hivatalos kiadványok az ENSZ fő szervei közül a Közgyűlés, a Gazdasági és Szociális Tanács, a Biztonsági Tanács, és a Gyámsági Tanács üléseinek szó szerinti vagy összevont jegyzőkönyvei, a napirendi pontokhoz tartozó tanulmányok és javaslatok, az adott fő testület által létrehozott bizottságok, albizottságok, költségvetési szervek jelentései, valamint az adott ülészakon elfogadott ajánlások, határozatok. Ezek a kiadványok érkeztek papíralapon a könyvtár gyűjteményébe.

A szintén ENSZ fő szervei közé tartozó Titkárság önálló kiadói tevékenységet folytat. Kiadványai közérdeklődésre számot tartó dokumentumok. A Titkárság adja ki azokat, amelyeket a szervezet népszerűsíteni akar, ezek kereskedelmi forgalomban is kaphatók (pl. évkönyvek, fontosabb jelentések, tanulmányok, konferenciák jegyzőkönyvei, statisztikák stb.). Többségük a kiadás évszámára és a témakörre utaló kiadói jelzettel [sales number] rendelkezik, és 0–XX -ig terjedő témacsoportokba van rendezve:

- 0 – Genfi ENSZ-központ kiadványai
- I – Általános információk, tájékoztatók
- II. A – II. L – Gazdasági ágazatok, világ-, regionális gazdaság
- III – ENSZ-programok, egyéb intézmények
- IV – Szociális kérdések
- V – Nemzetközi jog
- VI – Gyámsági területek
- VII – Biztonsági Tanács, békefenntartás
- VIII – Szállítástudomány, kommunikáció
- IX – Leszerelés, atomenergia
- X – Nemzetközi igazgatás
- XI – Kábítószerügy
- XIII – Demográfia
- XIV – Emberi jogok
- XV – Segélyezés és újjáépítés
- XVI – Pénzügyek
- XVII – Nemzetközi statisztikák
- XX – UNICEF (ENSZ Gyermekalapja) kiadványai

Ebben a rendszerben található jelenleg is a dokumentumok az olvasóterem szabadpolcain.

A titkársági kiadványok közül érdemes pár fontos és népszerű kiadványt megemlíteni. Ilyen az ENSZ évkönyve (Yearbook of the United Nations),⁶ amely az ENSZ testületek, szervezetek tevékenységét, valamennyi tárgyalt kérdést évenként összefoglal, az adott év jelentős dokumentumait közli, és nem utolsósorban a tájékoztatáshoz nagy segítséget nyújtó bibliográfiát is tartalmaz. Sajnos a nyomtatott kiadás elég nagy csúszásban van, 2016-ban adták ki a 2011-es adatokra vonatkozó évkönyvet. Az utólag beszkenvelt évkönyvek szintén kereshetők egészen 1946-tól. Mindig az adott évről szól, későbbi szerkesztésben. 2006 óta az ENSZ összes hivatalos nyelvén elérhető online. Ez az a nyomtatott formájú kiadvány, amelynek kiadását a tervek szerint továbbra is folytatni fog az ENSZ Kiadói Hivatala.

A másik ilyen összefoglaló kiadvány a *Statisztikai évkönyv (Statistical Yearbook)*⁷ mely világméretű összesítést, regionális és országos adatokat is tartalmaz nemzetgazdasági mérleg, ipar, kereskedelem, energia, szállítás, népesedés, szociális helyzet stb. témakörben. A már a Népszövetségnél is említett Treaty series, amely immár nemcsak a nemzetközi egyezményeket tartalmazza, hanem az ENSZ-nek, a tagállamok által a Titkárságnál hivatalosan bejelentett és bejegyzett két vagy többoldalú szerződéseit, az adott országok nemzeti nyelvén is.

Ehhez kapcsolódik a *Multilateral Treaties deposited with the Secretary-General*⁸ című kiadvány, amely tájékoztat a nemzetközi szerződések státuszáról, tehát a részes államokról, a ratifikációk időpontjáról, valamint nyilatkozatokat, fenntartásokat, kifogásokat is felsorakoztat.

A Hágai Nemzetközi Bíróság (International Court of Justice) szintén az ENSZ fő testületei közé tartozik. A gyűjteményben megtalálhatók a Bíróság alapküldetése, eljárás szabályzata, éves jelentések, jogesetek, a Bíróság tevékenységét összefoglaló évkönyvek, a Nemzetközi Döntőbíróház határozatairól szóló jelentések. Fő feladata az államok által elé tárt jogviták eldöntése és az ENSZ Közgyűlése által elé küldött, kötelező erővel nem bíró tanácsadó vélemények megalkotása.

Honlapján⁹ angolul és franciául kereshetők a szervezet ítéletei, jogesetei, tanácsadó véleményei. A népszövetségi elődszervezet, a Nemzetközi Állandó Bíróság (Permanent Court of International Justice)¹⁰ dokumentumai: jogesetek, éves jelentések, tanács-

adói vélemények stb. is az állomány részét képezik. A kiadványok sorát kb. 30 folyóirat tartkítja, köztük a *United Nations Chronicle*, *Disarmament Forum*, *Human Rights*, *Refugees*.

3. Az ENSZ dokumentumai az interneten

Az ENSZ a fenntarthatóság és a környezetvédelem élharcosaként azt az elvet vallja, hogy minél több anyag már csak elektronikus úton legyen elérhető. 2016 szeptemberétől az ENSZ *Dag Hammarskjöld*-ről elnevezett központi könyvtára tesz rá kísérletet, hogy mintegy összefogja a letéti gyűjteményeket, és honlapján tájékoztatást nyújtson azok munkájáról.¹¹ Sok mindent megtudhatunk a letéti könyvtári rendszerről, betekinthetünk programjaikba, tevékenységükbe. Emellett a nemzetközi szervezet adatbázisait is egy helyen összesíti.¹² Beszámol saját könyvtári tevékenységéről is.¹³ Információszoftvert nyújt az ENSZ tisztségviselői, kutatók és a nagy nyilvánosság számára, valamint elvégzi az ENSZ anyagok indexelését, kereshetőbbé tételét, digitalizálását.

Az egyik legfontosabb internetes forrás az ENSZ dokumentumok teljes szövegű adatbázisa.¹⁴ Az 1993 óta működő adatbázis indulása óta gyűjti a csak digitálisan létező dokumentumokat. Ide tartoznak a Biztonsági Tanács, a Gazdasági és Szociális Tanács kiadványai, a Közgyűlés üléseinek jegyzőkönyvei, az üléseken tárgyalt témákhoz kapcsolódó tanulmányok, javaslatok, bizottsági jelentések, valamint az igazgatási kiadványok és más dokumentumok.

Az 1946 és 1993 között papíron kiadott kiadványokat digitalizált formában találhatjuk meg a katalógusban. A fő szervezetek, mint a Közgyűlés és a Biztonsági Tanács hivatalos kiadványai az ENSZ hat hivatalos nyelvén érhetőek el, sőt néhány dokumentum németül is. Fontos, hogy az adatbázis teljes szövegű anyagokat tartalmaz, vagyis a linkre kattintva hozzáférünk az eredeti anyagokhoz.

A teljes szövegű adatbázis mellett természetesen van bibliográfiai adatbázisa is a nemzetközi szervezetnek UN Bibliographic Information System¹⁵ (röviden UNBISNET). Ez a New York-i és a genfi hivatali könyvtárának közös katalógusa. 1979 utáni dokumentumok kereshetők benne, de – köszönhetően a retrospektív konverzióknak – már egyre régebbi műveket is találhatunk, egészen 1946-tól. Természetesen a katalógus gyors hozzáférést biztosít az egyre nagyobb számú teljes szövegű anyaghoz is.

Külön kiemelik a kezdőoldalon a Biztonsági Tanács és a Közgyűlés szavazásaira illetve a beszédekre való

keresés lehetőségét. Az oldal tematikus bontásban is nyújt segítséget a keresésben. A már e-könyvben is elérhető művek linkekkel elérhetőek (Ebsco, Oxford Public International Law stb.).

Fontos forrás az egyezmények adatbázisa,¹⁶ amelyben mind a Népszövetség, mind az ENSZ multilaterális, vagyis többoldalú, illetve bilaterális, két ország között létrejövő egyezményére lehet keresni. A Népszövetség egyezményeinek anyaga folyamatosan kerül a honlapra. Cél, hogy 1920 januárjától 1946 áprilisáig minden egyezmény visszakereshető legyen. Alapvetően angol és francia nyelven érhetőek el az egyezmények, de a kétoldalúak esetében a két ország anyanyelvén megtalálhatók. Az adatbázis a nemzetközi egyezmények esetében tartalmazza az aláíró tagországok listáját, illetve a ratifikáció időpontját.

A UNECE (United Nations Economic Commission for Europe)¹⁷ egy 1947-ben az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa által alapított szervezet, amelynek Magyarország 1955-től a tagja. A szervezet célja a gazdasági integráció elősegítése Európában. Honlapja többek között tartalmazza Európa, Észak-Amerika és Közép-Ázsia gazdasági, egészségügyi, szociális, szállítási és környezeti statisztikáit, illetve demográfiai adatait. Ezen túlmenően a szervezet munkájáról ad hírt. Kiemelten foglalkozik a klímaváltozással, a fenntartható fejlődéssel, az esélyegyenlőségi kérdésekkel.

Az UN Commodity Trade Statistics adatbázis¹⁸ kereskedelmi, ipari statisztikákat, összegzéseket, országjelentéseket tartalmaz. Az adatvizualizációs technikának köszönhetően tartalmaz és látványos grafikonok, táblázatok mutatják be az adatokat.

Fontos forrás a New York-i könyvtár Human Rights Issues adatbázisa.¹⁹ Az ENSZ emberi jogi testületeinek anyagaihoz biztosít teljes szövegű hozzáférést. Elérhető innen például az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának (The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights) honlapja is,²⁰ amely számos fontos dokumentumot publikál emberi jogi témában. Ezek a publikációk haszonnal forgathatók mind a kormányzati, mind a civil szervezetek, vagy akár az állampolgárok által is. Itt is az ENSZ mind a hat hivatalos nyelvén elérhetőek a dokumentumok.

Fontos és aktuális forrásokat tartalmaz az ENSZ menekültüggyel foglalkozó ügynökségének (The UN Refugee Agency) oldala.²¹ A honlapon információk találhatók arról, hogyan szabályozzák az országok szintjén a menekültkérdést, illetve hogyan látják a nemzetközi szervezetek egyes országok menekült-

ügyi, kisebbségi politikáját. Az ehhez szorosan kapcsolódó *Relief*²² oldal kifejezetten a humanitárius segítségnyújtásról ad hírt, vagyis arról, hogyan működik a gyakorlatban ez a tevékenység.

3.1. Az ENSZ elektronikus könyvtára²³

Digitális tartalmakat felvonultató e-könyvtár. A nyomtatásban már meg sem jelenő (born-digital) dokumentumok, sorozatok, e-könyvek, könyvfejezetek, folyóiratcikkek találhatóak meg rajta több témakörben. A tervek szerint 500 új címmel fog évente bővülni a gyűjtemény.

A felhasználóbarát (discovery-típusú) keresőfelületen könnyen található a megadott témákban szakirodalmat. A könyveket fejezetenként indexelik és visszakereshetővé teszik folyamatosan, és képernyőn olvashatók és letölthetők a dokumentumok. Az adatbázis intézményeken keresztül érhető el. A könyvtár olvasói ingyenesen hozzáférhetnek a dokumentumokhoz.

4. Az ENSZ szakosított szervezeteinek dokumentumai

A könyvtár állományában négy szakosított szervezet, az UNESCO, a WTO/GATT, az ILO és az IAEA dokumentumai találhatóak meg.

4.1. Nevelésügyi, tudományos és kulturális szervezet (UNESCO)²⁴

Az 1945-ben alapított szervezet célja eredetileg az volt, hogy megerősítse a nemzeteket abban a tudatban, hogy a népek közötti béke nemcsak politikai és gazdasági megegyezésen alapul, hanem a morális és intellektuális együttműködésen is. Az UNESCO például a mai napig küzd azért, hogy mindenki egyenlően részesüljön az oktatásból. A kultúrák közötti egyetértés alapja más kultúrák megértése és elfogadása, ezért küzd a kulturális sokszínűség megtartásáért is.

A kereskedelmi forgalomba kerülő kiadványok tükrözik az UNESCO sokféle tudományterületet átfogó tevékenységét. Ha megnézzük a nevelés- és oktatásügy, természet- és alkalmazott tudományok, társadalomtudomány, kulturális ügyek, tájékoztatás és ismeretközlés terén kifejtett tevékenységet bemutató könyveket, a világ fejlődését is nyomon követhetjük. Ha csak az oktatást vesszük figyelembe, a kezdeti kiadványokban a szervezet küzdelmét láthatjuk az

írástudatlanság felszámolásáért, míg napjainkban már a minőségi oktatás és az élethosszig tartó tanulás egyetemességéről szólnak. Az ismeretközlés és az infokommunikáció közötti különbségről is képet kapunk. Az állománynak nem csak a könyvek, de a folyóiratok is szerves részei.

A szervezet védi az épített és természeti örökséget, a kulturális örökség kifejezés és elv az UNESCO nevéhez fűződik. 195 ország a tagja, Magyarország 1948 óta. Központja Párizsban van.

Irányító testületeinek – a Közgyűlés (General Conference), a Végrehajtó Bizottság (Executive Board), a Főigazgató (Director General) – jegyzőkönyvei, határozatai, jelentései, valamint költségvetések, beszédek, nemzetközi egyezmények, ajánlások képezik a szervezet hivatalos dokumentumait.

4.1.1. Az UNESCO adatbázisai

UNESDOC²⁵

Kereshető benne a szervezet irányító szerveinek hivatalos kiadványai. Egyezmények, ajánlások, nyilatkozatok, monográfiák is az ENSZ hivatalos nyelvén.

UNESCO STATISTICS²⁶

A szervezet munkájáról szóló statisztikák kereshetőek benne (oktatás, kultúra, információs technológia, tudomány, kommunikáció). Több nyelven letölthető dokumentumok.

UNESCO Magyarországon²⁷

A szervezet Magyarországon is számos programot szervez, és érdemes kiemelni az UNESCO – Világemlékezet programot,²⁸ amely keretén belül a szervezet számba veszi a világban létező archívumok, könyvtárak, levéltárak és egyéb gyűjtemények állományát a tagállami javaslatok alapján, és lehetővé teszi ezeknek széles körű megismerését. Különös hangsúlyt fektet a veszélyeztetett állapotban lévő értékekre. Magyarországról ide tartozik például a Bibliotheca Corviniana vagy az MTA Könyvtár Kőrösi Csoma Sándor gyűjteménye.

4.2. Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO)²⁹

1919-ben alapított szervezet, az ENSZ szakosított szervezete. Még a Népszövetség társult ügynökségként jött létre, de túlélte azt. Magyarország 1922 óta tagja. Fő célja a munkavállalók munkajogi és szociális védelmének a biztosítása. Mindezt nemzetközi munkaügyi normák kiadásával teszi. Középpontjában

az esélyegyenlőség biztosítása, a társadalmi egyenlőtlenségek megakadályozása áll. Testületeiben részt vesznek a kormányok, munkaadók és munkavállalók képviselői.

A gyűjtemény őrzi a testület dokumentumait angol és francia nyelven, melyek hivatalos kiadványokból, jegyzőkönyvekből, jelentésekből, költségvetésekből, ajánlásokból stb. állnak. Az ILO nem csak a munkaüggyel kapcsolatos egyezményeket és ajánlásokat fogalmaz meg, de ezek végrehajtására is erőfeszítéseket tesz, az aláíró államok kormányaitól számon kér, valamint a munkaadói és munkavállalói szövetségeknek is jelentést küld az elért eredményről. A monográfiákban figyelemmel kísérhetjük a nemzetközi munkaügyi szabályozást, a foglalkoztatás, szociális védelem, munkaegészségügy, munkakörülmények, szakképzés és munkaügyi statisztikák alakulását. A folyóiratok is ezekben a témakörökben tartalmaznak cikkeket, tanulmányokat.

4.2.1. Az ILO adatbázisai

LABORDOC³⁰

Az oldalon az ILO genfi könyvtárának³¹ katalógusa, a szervezet kiadványai kereshetők, könyvek, munka- és konferenciaanyagok, háttérdokumentumok főként teljes szöveggel. Mindez köszönhető a könyvtár komoly digitalizálási programjának.³² Ennek keretében 2005 óta már kiadványaik jelentős részét digitalizálták, és a munka folyamatosan tart, így a retrospektív anyagok is bekerülnek az adatbázisba. An International Journal of Labour Research-t, és az International Labour Review-t, vagyis az ILO által kiadott szakfolyóiratokat analitikusan feltárják, kereshetők a benne lévő cikkek, majd teljes szöveggel le is tölthetők. Főként angol nyelven vannak anyagok, de jelentős a spanyol és francia nyelvű forrás is. Erőssége az adatbázisnak, hogy tárgyszavakkal látták el a dokumentumokat, így a keresések jól szűkíthetők.

A NATLEX³³ nemzeti munkaügyi és társadalombiztosítási szabályokat tartalmaz, valamint az ezekhez kapcsolódó emberi jogi szabályozásokat. Az ILO statisztikáit, kiadványait is megtaláljuk az oldalon ingyenesen letölthető formában.

A NORMLEX³⁴ nemzetközi munkajogi standardokat és ratifikációs információkat tartalmaz. Országonként visszakereshető, mely konvenciókat mikor tették a nemzeti jogszabályok részévé. Az országprofilok (country profiles) részben országonként lebontva megtalálhatók a nemzeti munkaügyi jogszabályok.

ILOSTAT³⁵

Munkaügyi statisztikákat kereshetünk ebben az adatbázisban. Itt is országonként is eljuthatunk egy-egy ország munkaügyi statisztikájához. Több mint 230 ország adatait tartalmazza.

4.3. Világkereskedelmi Szervezet (GATT/WTO)³⁶

A Világkereskedelmi Szervezet (General Agreement on Tariffs and Trade/World Trade Organization) a tagállamok közötti kereskedelmi kapcsolat szabályozásáért felelős nemzetközi szervezet. Dokumentumainak témaköre a nemzetközi kereskedelempolitika, multilaterális kereskedelmi tárgyalások, megállapodások. A tagállamok egyetértésére alapozza döntéseit, a nemzeti parlamentek ratifikálják azokat. 1995-ben jött létre, az 1947-ben megkötött Általános Vám-és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) utódként. Központja Genfben van. Jelenleg 161 tagországot számol. Magyarország 1973 óta volt tagja a GATT-nak, és 1995 óta tagja a WTO-nak is.

A nemzetközi egyezmények angol és francia nyelven is megtalálhatóak, de a szervezet többi anyaga csak angol nyelven érhető el a gyűjteményben.

4.3.1. A WTO és a GATT adatbázisa

WTO documents³⁷

Ebben az adatbázisban található a szervezet hivatalos dokumentumai (egyezmények, statisztikák) angol, francia és spanyol nyelven. Visszamenőleg egészen az alapításig kereshetők a GATT dokumentumai is.

4.4. Nemzetközi Atomenergiái Ügynökség (IAEA)

A Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (International Atomic Energy Agency)³⁸ kormányközi szervezet, amely a tudományos és technikai együttműködés fontos terepe. Az atomenergia békés és biztonságos felhasználásának elősegítéséért küzd. Fő céljának tekinti a konfliktusok békés megoldását, és a környezeti fenntarthatóság megőrzését. 1957 óta létezik, központja Bécsben van, és 168 tagországa van, Magyarország a kezdetektől a tagja.

Dokumentumaiból csak kevés található meg a gyűjteményben, csak a hivatalos anyagok és csak angolul (jegyzőkönyvek, jelentések a nemzetközi együttműködésről és nukleáris biztonságról, határozatok, a szervezet költségvetése)

IAEA documents:³⁹ az ügynökség dokumentumai, illetve az egyezmények érhetőek el az adatbázisban.

5. Kapcsolódó szakirodalom a könyvtár állományában

A gyűjteményhez tartozó kézikönyvtár az olvasók minél teljesebb tájékoztatását segíti elő. Itt a nem ENSZ által kiadott, de az ENSZ-családról szóló monográfiák, tanulmánykötetek, lexikonok, adattárak találhatóak. Sajnos magyar nyelvű mű kevés jelent meg ezekben a témákban, így a kézikönyvtár anyaga többnyire angol nyelvű.

Zárszó

Az ENSZ források megjelenítése folyamatos változáson megy keresztül. A nyomtatott művek helyét fokozatosan veszik át az elektronikus források, adatbázisok. A nemzetközi szervezet célja, hogy egyrészt a fenntarthatóság jegyében csökkentse a papírfelhasználást, és ezzel védje a környezetet, másrészt az internetelés növekedésének köszönhetően egyre többen férnek hozzá könnyebben és olcsóbban az ENSZ dokumentumaihoz, és az ENSZ célja már a kezdetektől fogva is ez volt.

Irodalom

BALÁZSNÉ VEREDY Katalin: Unesco-kiadványok az Országgyűlési Könyvtárban = Könyvtáros, 17. évf. 1967. 12. sz. 716–717. p.

ENSZ letéti könyvtárak Magyarországon = Könyvtáros, 27. évf. 1977. 7. sz. 391–392. p.

JÓNÁS Károly – VEREDY Katalin: Az Országgyűlési Könyvtár története 1870–1995. Bp. 1985.

Az Országgyűlési Könyvtár ENSZ Letéti Gyűjteménye. Összeáll.: Balkay Bálintné. Bp. 1984.

Jegyzetek

Az elektronikus dokumentumok letöltése: 2016. nov. 10.

1. Az ENSZ Letéti Könyvtárai ld. <https://library.un.org/content/united-nations-depository-library-programme>
2. JÓNÁS Károly – VEREDY Katalin: Az Országgyűlési Könyvtár története 1870–1995. Bp. 1995, 419 p.
3. ENSZ letéti könyvtárak Magyarországon = Könyvtáros, 27. évf. 1977. 7. sz. 391–392. p.

4. <http://research.un.org/en/docs/symbols>
5. <http://www.un.org/en/index.html>
6. <https://unyearbook.un.org/>
7. <http://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook>
8. http://www.un-ilibrary.org/international-law-and-justice/multilateral-treaties-deposited-with-the-secretary-general_61e195c4-en
9. <http://www.icj-cij.org/homepage/>
10. <http://www.icj-cij.org/pcij/>
11. <https://library.un.org/content/united-nations-depository-library-programme>
12. <https://library.un.org/content/un-resources-documents>
13. <https://library.un.org/content/our-activities>
14. <https://documents.un.org/prod/ods.nsf/home.xsp>
15. <http://unbisnet.un.org/>
16. <https://treaties.un.org/>
17. <http://www.unece.org/info/ece-homepage.html>
18. <http://comtrade.un.org/>
19. <http://research.un.org/en/docs/humanrights/charter>
20. <http://www.ohchr.org/en/hrbodies/hrc/pages/hrcindex.aspx>
21. <http://www.refworld.org/>
22. <http://reliefweb.int/>
23. <http://www.un-ilibrary.org/>
24. <http://en.unesco.org/>
25. <http://www.unesco.org/new/en/unesco/resources/online-materials/publications/unesdoc-database/>
26. <http://www.uis.unesco.org/Pages/default.aspx>
27. <http://www.unesco.hu/>
28. <http://www.unesco.hu/unesco-vilagemlekezet>
29. <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
30. <http://labordoc.ilo.org/?ln=en>
31. <http://www.ilo.org/inform/lang--en/index.htm>
32. <http://www.ilo.org/inform/about-us/digitization-project/lang--en/index.htm>
33. <http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.home>
34. <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:1:0::NO>
35. <http://bit.ly/28MibWV> (Az ILOSTAT adatbázis honlapja)
36. <https://www.wto.org/>
37. https://www.wto.org/english/docs_e/docs_e.htm
38. <https://www.iaea.org/>
39. <https://www.iaea.org/publications/documents>

Beérkezett 2017. január 8.